

šame (o *Beneš-*) és, doncs, normal i inobjectable. Així explicaríem molt bé la forma de les mencions *Benixamen* de 1255 i 1258, i *Benixamer* de tres dels pasatges del *Rept.*; es tracta sens dubte d'ultracorreccions gràfiques de *Benixame*, segons el model ll. *examen*/cat. *eixam*, oc. *ésame*; i quant a la *-r*, recordem que en el P. Val. es vacilla entre *-e* i *-er*, quan és final àtona (*DECat* IV, 316b31-54, i supra s.v. *Benages* etc.). Per a l'ús de tal mot com a NP, cf. els noms mossàrabs *El Gordo*, *Alí Gurdu* i *Al-Gordoman* que recull en escriptures medievals Simonet, *Glos.*, 252, 258; i els cognoms *Gras* cat., fr., it. *Grassi*, al. *Dickmann* etc. El triomf de la variant *-xama* amb *-a* obeeiria a la reacció dels catalano-parlants contra la *-ā* o *-e* típica dels moriscos del País Valencià.

Hi ha una alternativa també sostenible (als geògrafs i entesos locals la tria decisiva) a) que *Ben-* actuï ací com a mer exponent semàntic adjectivador (com en els luhians, fill de *caritat*, calcats de l'àrab, o en *Benassal*, *Benasau* supra), car fonèticament igual es podria partir de *Ben āš-šahma* 'el dels greixos, el de la fertilitat, el de les Terres Grasses' (segons el model de tants *Vilagrassa* catalans, oc. *Grassa*, *La Grassa*, cast. *Villargordo* etc.); o sigui: 'el de les terres blanques, molles', cat. *Mollerussa*, els *Mollet*, els *Terra-molls* o *Terra-prims* de l'Emp. i Ross. (contrastant amb els *Terra-forts* o *Els Aspres*); i hi hauria, potser, oposició amb el nom d'*Agres*, el poble veí.

Descarto, en canvi, cercar-hi noms d'altres arrels aràbigues. Cert que hi ha *šmr* amb idea de vivacitat (Dozy I, 758b), el participi actiu del qual seria *šamir* «alerte, expeditif»; que hi ha arrel *šum*, d'on els NPP algerians *šama*, *šamir*, *šamiya* (GGAlg); que hi ha *šamm*, d'on el NP *šammā* (Hess, GGAlg); però en tots i cada un d'aquests la *a*, entre *š* i *m* («lletres lunars») sona *ɸ* (o *i*, a Granada), per tant haurien donat *-xem-* indefectiblement. A Algèria es registra un NP *šəhmām* (i fem *šəhmāmā*); no fóra inconcebible que un nom així davant *h* i havent-hi síl·laba tancada s'hagués pronunciat *šāhma*, per més que GGAlg hi posi *Chekhmam* amb *e*, però també això és ben poc versemblant, tractant-se d'un nom isolat, i potser bereber, car ni té arrel aràbiga ni en té fesomia.

¹ Així era normal i quasi general en l'àrab valencià, a diferència del granadí (que mantenia l'accentuació clàssica *xahmī*), segons l'oposició sistemàtica que he documentat en nota a l'article *Alcoi*.

BENEIXIDA

Poble a la dr. del gran angle del Xúquer, uns 12 k. dret al N. de Xàtiva.

PRON. MOD.: *benešida*, 1935 (F. de B. Moll); *benišida*, 1962 a Castelló de la Ribera (xxxI, 123.26); *benešida* a Gavarda (xxxI, 135.11) i al poble mateix; 1963, a La Llosa de Ranes (xxxII, 37.17).

DOC. ANT. No figura en el *Rept.* S. XIV: *Benaxides* i *Benexides* llegit J. G. M. a l'A.C.A., en el *Liber Patrimonii* (f° 10); 1589: «Procés de la ciutat de Xàti-

va contra lo noble don Gaspar Despuig, senyor de Alcàntara y de Ràfol y *Benexides*» (Sarhou, *Hist. de Játiiva* I, 513). SSiv. 100, diu que a la família Despuig ja l'hi havia donat Jaume I: no creguem, però, en aquesta afirmació de propietaris. Altrament SSiv., només en dóna notícies datades de 1535 en què era anex de la parròquia d'Alcàntara i 1575, en què fou erigida com a independent, amb 70 cases de moriscos. Són absolutament mancades de realitat les grafies *Benegida* i *Beniatira* que reporten SSiv. (amb Escolano), així com Mateu i Llopis (*País Val.*, 105, un altre de fidel... davallant). En els censos dels Ss. XVI-XVII, augmenten de 56 moriscos a 67, 77 (Lapeyre, 36) i 92, en què Reglà (114) imprimeix *Benegides* i un *caballero Sanz* com senyor.

ETIM. No hi ha dubte que és arabisme, com ja vaig dir en *E.T.C.* I, 268.213. Fora d'això ningú n'ha dit res: ni *AlcM*, ni *Asín* (*Contr.*), que potser creia que sigui la frase cat. *ben eixida*? És clar que no, i que no ens podem desentendre de la inducció que ja creen la gran majoria dels NLL en *Ben-* i dels noms de poblacions de la zona central val. Crec que es tracta d'un NP combinat sigui amb *bāni* 'fills' o amb (*I*)*ben-* 'fill de'.

Però, millor encara: (*I*)*ben āš-šidda* 'el [lloc] de la força, de la fortalesa'. Mot de la general i conegudíssima arrel *šad* 'lligar a, fermar, estrènyer', 'fer qualsevol cosa fortament', que és el significat de *šaddad*: d'on ve, p. ex., el nom d'acció *tāšādīd*, nom del símbol de les geminades, familiar a tot aprenent de la llengua. És clar que també vigorós en l'àrab hispànic: *šidda*: «fortitudo» i «angustia», amb glossa *magna luta* ('gran lluita'); fortis: *šadīd*, *šiddād*, *RMa*, 242.3f, 397.4, 396.7f. «stringere, claudere», 125b, *šidda* «fuerça, reziura, fortaleza de varon» (*PAlc.* 254b33, 256.8, 16); amb els afins *xedd*, *texdīd* «apretamento, xudāyad: fuerte un poco; nišāqdad: apretar» (103.32, 33, 85.23); i «apretado: machūd» (103.34, probablement pronunciació vulgar granadina del participi *mašādūd*).

Per Dozy (*Suppl.* I, 735.20) sabem que el moro valencià Aben al-Abbar i el cordovès Aben-Hayyan usaven *šidda* amb el matís especial de 'part de llançar (un projectil) a gran distància'; i que a Egipte es registra *aš-šidda* en el sentit de «crise»; i, a manera d'interjecció: «courage, ferme!»; i, en fi, que havia pres l'accepció d'«avidesa» en l'àrab de Portugal (gloss. de Leyden).

El fet que *Beneixida* no consti encara en el *Rept.*, ni enlloc, abans del S. XVI, fora d'una llista de les rendes reials, dóna indici que primer no fou gaire més que una partida de terres ben conreades: que potser a això es refereix *aš-šidda*, per la intensitat i vigor del conreu: Escolano el tracta encara d'aldea, i només hi havia moriscos fins a 1600.

Però també podem imaginar, i és ben possible que en aquest angle del Xúquer, vora el punt on el travessa la gran carretera de Val. a Xàtiva per Alberic, hi hagués un fort, amb guarnició (dels moros o dels nostres conqueridors), i que s'hagi de pendre el mot en el sentit de 'fortalesa'. Quant a la forma plural *Beneixides*, que veiem en les cites dels Ss. XIV i XVI,